

Piotr Wiśniewski

"Stanisława Serafina Jagodyńskiego
Pieśni katolickie nowo reformowane
i z polskich na łacińskie, a z
łacińskich na polskie przełożone,
niektóre też nowo złożone", wstęp i
oprac. S. Garnczarski, Tarnów 2011 :
[recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 33, 432-434

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zakonnej wraz z zaprezentowanymi obszarami, które wymagają oceny w rozeznaniu powołaniowym (zob. s. 61–87).

Udział formatora w formacji do kapłaństwa i życia zakonnego jest zagadnieniem podjętym w ostatnim — czwartym rozdziale. Rolą wychowawcy kleryków czy przyszłych zakonników jest słuchać i poznawać ich problemy pojawiające się na płaszczyźnie afektywnoseksualnej, pomagać w podejmowaniu konkretnych decyzji, a nie tylko podnosić na duchu. W tej delikatnej posłudze formator — zdaniem autorów książki — musi zachować dystans i wolność wewnętrzną, nie powinien nikogo faworyzować czy przywiązywać uczuciowo do siebie ani też narzucać własnych poglądów.

Zagadnieniem, któremu poświęcono nieco więcej uwagi, jest miejsce psychologa i psychologii w procesie formacji. Dla lepszego rozumienia tej ważnej kwestii autorzy dokonali wnikliwej analizy dokumentu watykańskiej Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego z 30 października 2008 r., który nosi tytuł: *Zasady korzystania z dorobku psychologii w procesie przyjmowania kandydatów i ich formacji do kapłaństwa*, zwracając szczególną uwagę na potrzebę dostrzeżenia w formacji wartości psychologii i ścisłej relacji tej dziedziny nauki z moralnością oraz duchowością.

Dla zainteresowanych podejmowaną przez publikację tematyką ojcowie Cucci i Zollner zamieścili obszerną, bo liczącą przeszło sto pozycji, bibliografię. Obejmuje ona artykuły i książki zagraniczne dotyczące zagadnień psychologicznych, psychiatrycznych, prawnych, formacyjnych, pedagogicznych i teologicznych poruszanych w kontekście pedofilii, wychowania do dojrzałej miłości i celibatu.

Suplement zawiera ważny głos obecnego papieża Benedykta XVI w kwestii pedofilii wśród duchowieństwa. Tematykę tę poruszył w wydanym w 2010 roku *Liście pasterskim do katolików w Irlandii*, których boleśnie dotknął problem wykorzystywania seksualnego nieletnich przez księży i zakonników. W książce czytelnik odnajdzie pełną polskojęzyczną wersję tego listu.

Atutami recenzowanej publikacji są: rzetelność i obiektywizm autorów — bazowanie na artykułach, tekstach i rezultatach badań, przystępny — bo daleki od hiperpsychologizacji — język i styl przekazywanych treści, a także praktyczność, która sprawia, że zawarte w tej książce wnioski oraz wskazówki mogą być cenną pomocą zarówno dla formujących, jak i samych formowanych.

Z powyższego wynika postulat, aby po lekturę dzieła o. Cucci i o. Zollnera *Kościół a pedofilia* sięgnęli — przede wszystkim — odpowiedzialni za formację seminaryjną oraz zakonną: rektorzy seminariów duchownych, wykładowcy, wychowawcy nowicjatów, spowiednicy, kierownicy i ojcowie duchowi. Może być ona dla nich pomocą we właściwym zrozumieniu złożoności zjawiska pedofilii, które nie jest jednoznaczne, oraz uświadomić im konieczność interdyscyplinarnego przygotowania do towarzyszenia kandydatom do kapłaństwa czy życia konsekrowanego i oceny ich zdatości do realizowania takiego powołania. Warto polecić także tę książkę każdemu, kto decyduje się na podjęcie drogi życia zakonno-kapłańskiego po to, aby mógł jeszcze lepiej poznać siebie i dążyć do pełnej integracji własnej osobowości.

Ks. Piotr Szlufik SDB

Ks. S. Garnczarski, *Stanisława Serafina Jagodyńskiego Pieśni katolickie nowo reformowane i z polskich na łacińskie, a z łacińskich na polskie przełożone, niektóre też nowo złożone*, wstęp i opracowanie, Tarnów 2011, ss. 217.

Pieśni katolickie są ważnym obszarem kultury religijnej, który budzi szerokie zainteresowanie wielu badaczy, a zwłaszcza muzykologów. Niemal od zarania chrześcijaństwa w Polsce odgrywały one szczególną rolę w pobożności ludu Bożego. Na podstawie badań naukowych w tym obszarze wiadomo, iż zasób pieśni religijnych wzrastał sukcesywnie w ciągu kolejnych wieków, począwszy od XIII stulecia. Z tego okresu zachowały się udokumentowane źródłowo wiadomości o pojawieniu się samodzielnych utworów religijnych w języku polskim. Spontaniczny rozwój tych

utworów dyktowany był potrzebami mnożących się różnego rodzaju praktyk religijnych, odprawianych zarówno w kościele, jak i poza nim. W większości były to przekłady łacińskich śpiewów liturgicznych, chociaż nie brakowało także pieśni oryginalnych, zawdzięczających swoje istnienie twórczej inwencji kompozytorów, do których należał na przykład bł. Władysław z Gielniowa (ok. 1440–1505)¹. Niemalże wpływ na rozwój pieśni nabożnych w XVI w. wywarły także ówczesne prądy kulturowe i religijne, ze szczególnym podkreśleniem reformacji, która wprowadzała język polski jako podstawę tych pieśni oraz pierwiastki ludowe w samej tkance melodycznej. Troszczono się również o zrozumiałość i przystępność tego repertuaru. Miało to w naturalny sposób poszerzać krąg wykonawców i odbiorców tej muzyki. Owocem tych dążeń były liczne kancjonały, które ukazywały się w Polsce począwszy od XVI stulecia. W ten sposób przeciwstawiano zbiorom protestanckim zbiory katolickie, które w rzeczywistości nie dorównywały ilościowo i merytorycznie tym pierwszym². Niemniej jednak podejmowano liczne inicjatywy, aby także pieśń katolicka mogła spełniać swoją właściwą rolę. Do takich należy m.in. zbiór Stanisława Serafina Jagodyńskiego *Pieśni katolickie nowo reformowane* przygotowany i wydany do druku przez muzykologa, ks. Stanisława Garncarskiego, i językoznawcę, Jana Godynia.

Zbiór *Pieśni katolickie nowo reformowane* jest jednym z pierwszych drukowanych śpiewników katolickich, zawierającym przekłady łacińskich hymnów i najstarszych pieśni polskich. Został on pomyślany jako reakcja na powstające w tamtym czasie liczne kancjonały protestanckie. Recenzowane wydanie oparte jest na edycji z ok. 1638 roku. Publikacja składa się ze *Wstępu; Noty edytorskiej*; poszczególnych działów *Pieśni katolickich nowo reformowanych* (pieśni adwentowe — 17; rotuły albo pieśni o Narodzeniu Pańskim — 33; pieśni postne — 14; pieśni wielkanocne — 11; pieśni o Świętym Duchu — 4; pieśni o Bożym Ciele — 13; pieśni doroczne o Świętych Bożych, a naprzód o Najświętszej Pannie — 27; pieśni roczne pospolite, o różnych pobożnych potrzebach — 13; rejestru alfabetycznego pieśni zawartych w zbiorze Jagodyńskiego); *Aneksu*, w którym znajduje się jedna pieśń; *Przypisów; Słownika; Źródeł* oraz *Komentarza*. Trzeba dodać, iż w śpiewniku Jagodyńskiego znalazło się również pięć sekwencji: *Mittit ad Virginem, Stabat Mater, Victimae paschali laudes, Veni Sancte Spiritus* i *Dies irae*. Zbiór zawiera jedynie teksty umieszczone paralelnie w dwóch kolumnach, po polsku i po łacinie. Redaktor wydania, dokonując ich krótkiej analizy, zwrócił uwagę na metryczność. Niezależnie od tego, czy tekst danej pieśni jest w języku łacińskim czy polskim, posiada on identyczną ilość sylab w wersecie. Zdaniem Garncarskiego tego typu prawidłowość może świadczyć o tym, że dla obydwu wersji językowych konkretnej pieśni używano tej samej melodii. Należy podkreślić również to, iż Redaktor edycji dokonał porównania wersji z roku 1638 z wydaniem z roku 1695, nie stwierdzając jednak — poza niewielkimi zmianami niektórych wyrażen oraz dodaniem pieśni ku czci bł. Jana Kantego do drugiego wydania — istotnych różnic. Poza tym, recenzowana pozycja zamieszcza interesującą notę biograficzną S.S. Jagodyńskiego, z której dowiadujemy się m.in. o tym, iż jest on autorem pierwszego polskiego podręcznika kaligrafii. Cenną stroną publikacji ks. Garncarskiego jest zamieszczony w części końcowej *Komentarza*, w którym zaprezentowany został szeroki kontekst źródłowy repertuaru zawartego w zbiorze Jagodyńskiego. Ogółem obejmuje on 133 śpiewy znajdujące się w różnych śpiewnikach i kancjonałach. Warto podkreślić, iż przy wielu z nich zamieszczono także ich krótki rys historyczny. Z kolei w tzw. *Słowniku*, będącym rodzajem glosariusza, podano znaczenia wyrazów nieznanych już dzisiaj w języku polskim albo używanych w innym znaczeniu. Podjęty zatem wysiłek edytorski całego wydania zasługuje na szczególną uwagę. Na podkreślenie zasługuje również wzorcowa szata graficzna i profesjonalna redakcja techniczna publikacji wydanej przez tarnowskie wydawnictwo BIBLOS.

Praca w całości pomyślana została jako prezentacja dzieła Stanisława Serafina Jagodyńskiego. Należy wyrazić nadzieję, iż spotka się ona z szerokim zainteresowaniem wielu badaczy,

¹ Por. I. Pawlak, *Rola choralu gregoriańskiego w kształtowaniu polskiej religijnej kultury muzycznej*, *Annales Lublinenses pro Musica Sacra* 3(2012)3, s. 128.

² Por. T. Sinka, *Polska pieśń w liturgii*, *Nasza Przeszłość* (1983)60, s. 258.

na przykład językoznawców, liturgistów, a przede wszystkim muzykologów specjalizujących się w muzyce kościelnej, dla których — pomimo braku melodii — stanowi niezwykle cenne źródło wiadomości i przegląd bogatego repertuaru polskich pieśni katolickich doby potrydenckiej.

Ks. Piotr Wiśniewski
UKSW, Warszawa